

Redovisning av 2022 års uppdrag om sociala insatser i utsatta områden

Delredovisning avseende 2022 års medel

Denna publikation skyddas av upphovsrättslagen. Vid citat ska källan uppges. För att återge bilder, fotografier och illustrationer krävs upphovsmannens tillstånd.

Publikationen finns som pdf på Socialstyrelsens webbplats. Publikationen kan också tas fram i alternativt format på begäran. Frågor om alternativa format skickas till alternativaformat@socialstyrelsen.se

Artikelnummer 2023-4-8496

Publicerad www.socialstyrelsen.se, april 2023

Förord

Socialstyrelsen har regeringens uppdrag att administrera, fördela medel samt följa upp en satsning på sociala insatser för barn och unga i utsatta områden under åren 2021–2023. Statsbidraget avses gå till insatser i utsatta områden som syftar till att minska risken för barn och unga att dras in i eller på andra sätt drabbas av kriminalitet. Socialstyrelsen ska även stödja kommuner och andra huvudmän som utför insatser enligt socialtjänstlagen (2001:453) i genomförandet av satsningen. I uppdraget ingår därför att samla och sprida kunskap och exempel på arbetsätt och metoder.

Projektledare har varit Sara Billfalk. I arbetet har också utredarna Joakim Hagelbäck, Elisabet Sjöström och Emilia Ström deltagit. Stina Isaksson har varit ansvarig enhetschef.

Olivia Wigzell
Generaldirektör

Innehåll

Förord	3
Sammanfattning	7
Bakgrund	9
Genomförande av uppdraget	10
Del 1 – Resultat av användningen av statsbidraget 2022	11
Underlag till redovisningen	11
Om utlysningen	11
Merparten av statsbidraget har använts	12
Kommunernas arbete med att stärka det brottsförebyggande arbetet	12
Del 2 – Analys av i vilken utsträckning genomförda insatser har bidragit till att uppfylla syftet med satsningen	22
Barns utsatthet och delaktighet i brott	22
Riskfaktorer i de utsatta områdena	23
Statsbidraget har stärkt det förebyggande arbetet i kommunerna	24
Utmaningar och problem med statsbidraget	25
Lärdomar och goda exempel	25
Effekter av satsningarna	26
Fortsatt analys under 2023	27
Del 3 – Socialstyrelsens arbete med att stödja kommunerna i genomförandet av satsningen	28
Målgruppsanpassat material om informationsutbyte och sekretess vid brottsförebyggande arbete	28
Stöd för kommunernas arbete med samverkansformerna SSPF och SIG	29
Individbaserad systematisk uppföljning i sociala insatsgrupper (SIG)	31
Spridning av kunskapsstödet Insatser för att motverka fortsatt normbrytande beteende och återfall i brott – Kunskapsstöd för socialtjänstens arbete med barn 6–17 år	32
Samverkanspilot – stöd till implementering av kunskapsstödet om insatser	32
Reflektionsmaterial kompletterar tidigare kunskapspaket	33
Metoder och arbetssätt för att förebygga normbrytande beteende och brott bland barn och unga	33
Ytterligare stöd efter kartläggning av socialt fältarbete i kommunal regi	34
Aspekter att lyfta fram i det stödjande uppdraget	34
Frågor till kommuner om Socialstyrelsens kunskapsstödjande uppdrag	35
Socialstyrelsens kommentarer	36
Bilaga 1. Sammanställning av kommunernas återrapportering	39

Sammanfattning

- Socialstyrelsens uppdrag pågår under perioden 2020–2023, och består av tre delar, 1) fördela och följa upp statsbidrag till kommuner för sociala insatser i utsatta områden, 2) lämna en analys av i vilken utsträckning genomförda insatser har bidragit till att uppfylla syftet med satsningen, och 3) stödja kommuner i genomförandet av satsningen genom att tillhandahålla kunskapsstöd om arbetssätt och metoder. Detta är andra året i satsningen.
- Detta år har 28 kommuner fått ta del av statsbidraget enligt Polismyndighetens lägesbild över utsatta områden 2021, jämfört med 26 kommuner året innan.
- Samtliga kommuner har rekvirerat det ordinarie statsbidraget och påfyllnadsmedlen. Socialstyrelsen har därmed fördelat 460,3 miljoner kronor för 2022. Större delen av statsbidraget har förbrukats. Några kommuner har inte använt påfyllnadsmedlen fullt ut, som bl.a. berodde på tidsbrist då medlen lystes ut och beslutades sent på året och kommunerna fick kort tid på sig att planera, rekrytera och genomföra insatser.
- Kommunerna är positiva till satsningen då de anser att det behöver göras en kraftsamling för att möta barn och unga i riskzon i de utsatta områdena. Statsbidraget bedöms finansiera insatser som är i linje med syftet och har möjliggjort ett intensifierat arbete i kommunerna.
- Cirka 90 procent av kommunerna bedömer att syftet med statsbidraget har uppnåtts under året, dvs. att förstärkningen har bidragit till att minska risken att barn och unga dras in i eller på annat sätt drabbas av kriminalitet, vilket är en ökning jämfört med föregående år.
- Syftet har främjats genom att medlen har använts för att stärka olika typer av sociala insatser riktad till barn och unga och deras föräldrar. Exempelvis har statsbidraget finansierat anställning av 300 fältarbetare i kommunerna under 2022. Andra insatser som stärkts är olika former av fritidsaktiviteter, sysselsättning, föräldraskapsstöd, stöd i skolan, liksom en starkt strukturerad samverkan mellan framförallt socialtjänst, skola, fritid och polis kring den enskilde som hamnat i eller riskerar hamna i kriminalitet.
- Statsbidraget har bidragit till att utveckla kommunernas förutsättningar att a) genomföra skyndsamma och samordnade insatser, b) bedriva strukturerad samverkan kring den enskilde, och c) upptäcka barn och unga som är i riskzon för en kriminell utveckling och som kan vara i behov av insatser. Statsbidraget har även bidragit till att utveckla kommunernas barnrätts- och jämställdhetsarbete.
- Socialstyrelsen har i enlighet med uppdraget även gett stöd till kommunerna i genomförandet av satsningen. Myndigheten har bl.a. tagit fram nytt kunskapsmaterial (t.ex. informationsmaterial om samverkan i SIG och SSPF – samverkan mellan skola, socialtjänst, polis och fritid, samt genomfört aktiviteter för att sprida kunskapsmaterial via t.ex. kunskapsguiden.se, nyhetsbrev, digitala träffar och nätverk). Myndighetens stödjande arbete i

nätverken SIG och SSPF har enligt kommunerna varit en stor hjälp i arbetet med att minska kriminalitet bland barn och unga.

- Socialstyrelsen har under 2022 och 2023 tillsammans med SKR och de regionala samverkans- och stödstrukturerna (RSS) förberett och påbörjat aktiviteter i samverkanspiloten för att stödja kommunerna att använda kunskapen och de rekommenderade insatserna i kunskapsstödet ”Insatser för att motverka fortsatt normbrytande beteende och återfall i brott” – Kunskapsstöd för socialtjänstens arbete med barn 6–17 år. Målet är att fler barn ska kunna erbjudas vetenskapligt utvärderade insatser med påvisat gynnsamma effekter avseende minskat normbrytande beteende och kriminalitet.
- Merparten av kommunerna som har återrapporerat statsbidraget känner till och använder kunskapsmaterialet som finns samlat på Socialstyrelsens webbplats kunskapsguiden.se och som rör brottsförebyggande arbete. Materialet anses ge ett stöd i genomförandet av satsningen som av flera uppfattas som lättillgängligt, tydligt och tillförlitligt. Förbättringsförslag som tas upp rör bl.a. önskemål om att Socialstyrelsen ska erbjuda fler inbjudningar till digitala kostnadsfria föreläsningar om aktuella frågor och rapporter, samt anordna konferenser med olika teman för erfarenhetsutbyte.
- Utmaningar som kommunerna tar upp i uppföljningen är att det krävs långsiktigt och uthålligt arbete för att minska risken att barn och unga hamnar i eller på annat sätt drabbas av kriminalitet, och att det är svårt att planera långsiktiga insatser med statsbidrag som fördelas årligen under en begränsad period. Flera kommuner är oroade över om de kommer kunna behålla förstärkningen när statsbidraget upphör. Vidare har kommuner upplevt svårigheter att nå ut till målgruppen i utsatta områdena under året med anledning av den misstro som finns mot socialtjänsten.
- En annan utmaning som kommunerna tar upp är att det finns svårigheter att uttala sig om effekter av statsbidraget kopplat till brottsligheten i områdena då det tar tid innan genomförda insatser kan visa på resultat samt att detta är svårt att mäta. Socialstyrelsen stödjer kommunerna i uppföljning av insatser och har under 2022–2023 bl.a. initierat ett utvecklingsprojekt för individbaserad systematisk uppföljning inom sociala insatsgrupper (SIG).
- Socialstyrelsen kommer att fortsätta följa utvecklingen av kommunernas genomförande av insatser och samverkan, liksom utfallet av myndighetens kunskapsstödjande insatser under hela bidragsperioden, med slutredovisning 2024.

Bakgrund

Socialstyrelsen har under åren 2021–2023 regeringens uppdrag att administrera, fördela medel för samt följa upp en satsning på sociala insatser för barn och unga i utsatta områden.¹ Statsbidraget ska gå till insatser i utsatta områden som syftar till att minska risken för barn och unga att dras in i eller på andra sätt drabbas av kriminalitet. Det kan handla om insatser som kompletterar och förstärker verksamhet som kommunerna redan bedriver inom ramen för det brottsförebyggande arbetet (t.ex. fler fältarbetare eller motsvarande på kvällar och helger, bl.a. för ökad tillgänglighet i socialtjänstens verksamheter), liksom olika former av strukturerad samverkan mellan skola, socialtjänst och polis. Socialstyrelsen ska även stödja kommuner och andra huvudmän som utför insatser enligt socialtjänstlagen (2001:453) i genomförandet av satsningen. I uppdraget ingår därför att samla och sprida kunskap och exempel på arbetssätt och metoder.

Socialstyrelsen har enligt regeringens beslut fått använda 250 miljoner kronor inom ramen för satsningen för 2022.² Av medlen får myndigheten använda 5 miljoner kronor för den stödjande delen av uppdraget och 1,5 miljoner kronor för administration av statsbidraget. För 2022 har Socialstyrelsen även fått i uppdrag att betala ut påfyllnadsmedel på 216,8 miljoner kronor. Totalt uppgår därmed satsningen till 466,8 miljoner kronor för 2022, varav 460,3 miljoner kronor fördelas till kommunerna.³

Medlen fördelas efter rekvisition till de kommuner som omfattas av Polismyndighetens lägesbild över utsatta områden. Lägesbilden uppdaterades 2021 och två kommuner har tillkommit (Nacka och Sigtuna kommun), därmed fick 28 kommuner ta del av statsbidraget 2022. Enligt lägesbilden har det totala antalet utsatta områden i kommunerna ökat från 60 till 61 stycken under perioden 2019–2021. Tre nya områden har tillkommit och två bedöms inte längre som utsatta, Klockartorpet i Norrköpings kommun och Rannebergen i Göteborgs stad. Anledningen till att dessa områden inte längre betraktas som utsatta är att de dels utvecklats positivt under en längre tid, dels att utvecklingen bedöms vara stabil.⁴ Berörda kommuner kommer dock få statsbidrag för dessa områden under hela bidragsperioden.

Socialstyrelsen ska årligen följa upp satsningen och redovisa vad medlen har använts till samt analysera i vilken utsträckning insatserna har bidragit till att uppfylla syftet med satsningen. Redovisningen ska även innehålla en beskrivning av hur Socialstyrelsen har arbetat med det stödjande uppdraget. Enligt ändringsbeslut ska delredovisningar av uppdraget lämnas till regeringen (Arbetsmarknadsdepartementet) senast den 28 april 2022 och 2023. En slutredovisning ska lämnas senast den 4 juni 2024.⁵

¹ A2020/02651, A2021/01981

² Regeringsbeslut 2022-01-27 (A2022/00134). Utgiftsområde 13, ap5.

³ Regeringsbeslut 2022-03-10 (Ju2022/00920.) Utgiftsområde 13, ap5.

⁴ Kriminell påverkan i lokalsamhället – En lägesbild för utvecklingen i utsatta områden, Polismyndigheten 2021. Enligt Polismyndighetens lägesbild är ett utsatt område ett geografiskt avgränsat område som karakteriseras av en låg socioekonomisk status där kriminella har en inverkan på lokalsamhället.

⁵ A2021/01981

Genomförande av uppdraget

Regeringsuppdraget består av flera delar där ansvaret för genomförande och redovisning till regeringen faller på olika avdelningar och kunskapsområden inom myndigheten. Socialstyrelsen har valt att lämna en samlad redovisning enligt nedanstående disposition.

Inledningsvis redovisar myndigheten hur mycket medel som kommunerna har rekviderat, hur de har använt medlen och vilka resultat de har uppnått. Vidare beskrivs kommunernas samverkan med andra aktörer och hur den har utvecklats under bidragsåret samt satsningens konsekvenser ur ett barnrätts- och jämställdhetsperspektiv. Denna del grundar sig på kommunernas återrapportering av statsbidrag.

I den andra delen redovisar myndigheten en analys av i vilken utsträckning genomförda insatser har bidragit till att uppfylla syftet med satsningen. För 2022 har bl.a. kommunernas återrapportering av statsbidrag, intervjuer med samtliga kommuner som ingår i satsningen samt genomgång av statistik som finns inom området, använts som underlag för analysen.

I den tredje delen redovisar myndigheten en beskrivning av hur Socialstyrelsen har arbetat med det kunskapsstödande uppdraget till kommuner för hur de kan arbeta med det brottsförebyggande arbetet riktat till barn och unga. Sett till hela bidragsperioden rör det sig om skriftligt eller digitalt stöd som kan användas av olika aktörer i kommunen, utåtriktade aktiviteter och möjlighet till lärande och erfarenhetsutbyte i olika forum.

Del 1 – Resultat av användningen av statsbidraget 2022

Underlag till redovisningen

Samtliga mottagare av statsbidrag är skyldiga att åiterrapportera hur de har använt medlen till Socialstyrelsen vid den tidpunkt som myndigheten anger. I december 2022 skickade Socialstyrelsen ett webbaserat åiterrapporteringsformulär till bidragsmottagarna där de ombads att senast den 27 januari 2023 lämna en ekonomisk redovisning samt redogöra för hur medlen använts och vilka resultat som uppnåts. Samtliga 28 kommuner som rekvirerade medel har åiterrapporterat till myndigheten vars rapporter bildar underlag till denna redovisning.

Vid framtagande av åiterrapporteringsformuläret har begreppet ”social brottsprevention” använts för att tydliggöra användningsområdet för statsbidraget utöver de exempel på sociala insatser som nämns i regeringsuppdraget. Begreppet beskrivs bl.a. i regeringens nationella brottsförebyggande program Tillsammans mot brott (2016/27:126) som hänvisas till i regeringsuppdraget, och på Socialstyrelsens kunskapsguide.⁶ Den sociala brottspreventionen syftar till att motverka att individer börjar begå brott i unga år eller återfaller i ny brottslighet efter avtjänat straff. Socialtjänstens roll i det brottsförebyggande arbetet med barn och unga finns inom det socialpreventiva området. Social brottsprevention omfattar allt från insatser i skolan till insatser mot riskgrupper eller enskilda individer som löper stor risk att begå eller som har begått brott.⁷

Om utlysningen

Socialstyrelsen lyste ut det ordinarie statsbidraget på 243,5 miljoner kronor i slutet av februari 2022 där kommunerna kunde rekvirera medel fram till den 17 maj 2022. Påfyllnadsmedlen på 216,8 miljoner kronor lystes ut den 23 mars med sista rekvisitionsdatum den 1 juni 2022. Medel som inte rekvirerades betalades därefter ut till de kommuner som i rekvisitionsblanketten hade angivit att de ville ta del av eventuellt omfördelade medel. Kommunerna kunde rekvirera medel enligt en fördelningsmodell som utgår ifrån förekomsten av utsatta områden, riskområden och särskilt utsatta områden enligt Polismyndighetens definition, samt kommunens befolkningsstorlek.⁸

Samtliga 28 kommuner rekvirerade medel inom ramen för det ordinarie statsbidraget och påfyllnadsmedlen. När det gäller påfyllnadsmedlen

⁶ Se Socialstyrelsens kunskapsguide som rör social brottsprevention och förebyggande arbete på universell nivå, selektiv nivå och indikerad nivå - <https://kunskapsguiden.se/omraden-och-teman/barn-och-unga/barn-och-unga-som-begar-brott/brottsforebyggande-arbete-med-barn-och-unga/>

⁷ Bedöma risk och behov för barn och unga som begår brott eller har annat normbrytande beteende: kunskapsstöd för socialtjänsten, Socialstyrelsen, 2020

⁸ För ytterligare information om fördelningsmodellen se bilaga till uppdraget om Sociala insatser i utsatta områden, A2020/02651.

rekvirerade Sollentuna kommun och Trollhättans kommun ett lägre belopp än fördelningsnyckeln vilket lämnade en pott på 4 069 779 miljoner kronor som omfördelades till 17 kommuner som angivit att de ville ta del av dessa medel (se bilaga 1).

Merparten av statsbidraget har använts

Kommunerna fick använda statsbidraget under kalenderåret 2022. Av återrapporteringen framgår att merparten av statsbidraget har använts även om några kommuner inte har använt medlen fullt ut. Flertalet av kommunerna har använt större delen av statsbidraget till personalkostnader för genomförande av aktiviteter/insatser. Bidraget har bl.a. finansierat fältarbetare, socialsekreterare med inriktning mot brottförebyggande arbete, samordnare, lotsar, familje- och föräldrarådgivare, ungdomscoacher och trygghetskuratorer.

Medel som inte har förbrukats ska återbetalas till Socialstyrelsen. Sammantaget ska 13 kommuner återbetala närmare 53 miljoner kronor vilket är cirka 11 procent av totalt fördelade medel. En notering är att statsbidraget har förbrukats i högre utsträckning detta år jämfört med året innan trots att påfyllnadsmedlen och omfördelade medel betalades ut i slutet av mars och i början av juni.

Tabell 1. Fördelade och oförbrukade medel 2021 och 2022

Bidrag	Fördelade medel (kr)	Oförbrukade medel (kr)	Andel oförbrukade medel
2021 – Ordinarie statsbidrag	243 501 000	49 381 596	20%
2022 – Ordinarie statsbidrag och påfyllnadsmedel	460 300 000	52 848 606	11%

Källa: Kommunernas åiterrapportering av 2022 års statsbidrag

Orsaker till att kommuner inte har förbrukat hela statsbidraget beror framför allt på att de inte har hunnit använda påfyllnadsmedlen och eller de omfördelade medlen. Flera kommenterar att det tar tid att rekrytera personal samt planera och genomföra insatser.

Socialstyrelsen kan även kräva tillbaka medel om bidragsmottagaren inte har använt medlen enligt angivna villkor i uppdraget. När denna redovisning beslutades pågick utredning om ett fåtal bidragsmottagare har använt medlen enligt villkoren. Uppgifter om eventuella återkrav presenteras därför inte i denna redovisning.

Kommunernas arbete med att stärka det brottförebyggande arbetet

Kommunerna har i åiterrapporteringen redogjort för hur de har använt medlen för att stärka det brottförebyggande arbetet under det aktuella bidragsåret, vilket visas i tabell 2.

Tabell 2. Antal och andel kommuner som använt medlen till olika typer av insatser för att stärka det brottsförebyggande arbetet i kommunen.

Typ/område	Antal kommuner (N=28)	Andel kommuner
Komplettering och förstärkning av sociala insatser	27	96%
Utveckling/främjande av strukturerad samverkan	28	100%
Förstärkning av det brottsförebyggande arbetet i enlighet med statsbidragets syfte på annat sätt	26	93%

Källa: Kommunernas åiterrapportering av 2022 års statsbidrag.

Nedan följer en övergripande sammanställning av kommunernas utvecklingsarbete inom respektive område.

Komplettering och förstärkning av sociala insatser

Alla utom en kommun anger att de har använt statsbidraget för att komplettera och förstärka sociala insatser för att minska risken att barn och unga dras in i eller på andra sätt drabbas av kriminalitet. I samband med åiterrapporteringen bad Socialstyrelsen kommunerna att specificera vilka typer av insatser som de har förstärkt, vilket visas i tabell 3.

Tabell 3. Sociala insatser som kommunerna har arbetat med att stärka för att minska risken att barn och unga dras in i eller på andra sätt drabbas av kriminalitet

Sociala insatser	Antal kommuner (n=27)	Andel kommuner
Insatser/aktiviteter enskilt eller i grupp till barn och unga som hamnat i eller riskerar att hamna i en kriminell livsstil	26	96%
Utökad närvaro av fältarbetare eller motsvarande i den uppsökande- och relationsskapande verksamheten	25	93%
Riktat föräldraskapsstöd – avser insatser till föräldrar som har barn/unga som bedöms vara i riskzonen för en kriminell utveckling (selektivt stöd) eller till föräldrar med barn/unga som redan visat tecken på kriminellt beteende (indikerat stöd)	23	85%
Universellt föräldraskapsstöd – avser generella insatser som är tänkta att främja alla och inte inriktar sig på någon särskild riskgrupp.	22	81%
Insatser som syftar till att stödja barn och unga att klara skolan (förebygga skolmisslyckanden)	21	78%
Informationsinsatser till olika aktörer/yrkesverksamma som möter barn och unga för att höja kunskapsnivån om brottsförebyggande arbete	20	74%
Insatser för att påverka normer om våld och maskulinitet	13	48%
Insatser för att motverka att barn och unga missbrukar alkohol, narkotika, dopning, tobak och nikotin samt spel om pengar (ANDTS)	9	33%
Annan insats	11	41%

Källa: Kommunernas åiterrapportering av 2022 års statsbidrag.

Sammanställningen visar att kommunerna har använt statsbidraget till olika typer av sociala insatser för att stärka det brottsförebyggande arbetet. Liksom föregående år betonar flera kommuner vikten av att arbeta brett och långsiktigt för att nå ett positivt resultat och att det statliga bidraget behövs i detta utvecklingsarbete.

Som framgår av tabell 3 har en stor del av kommunerna (93 procent) använt bidraget för att stärka arbetet med den uppsökande och relationsskapande verksamheten. Samtliga av dem (25 kommuner) har anställt ”fältarbetare” som har sin uttalade och huvudsakliga arbetsuppgift att bedriva uppsökande och socialt förebyggande fältarbete med inriktning på barn och unga. Totalt har statsbidraget finansierat anställning av 300 fältarbetare under 2022, varav merparten (242 anställningar) är heltidsanställningar.⁹ Förstärkningen har bl.a. bidragit till att de har kunnat utöka närvaron i berörda områden dagtid samt kvällar och nätter under vardagar och helger så att barn och unga kan känna sig trygga och har trygga vuxna att vända sig till. Det är vanligt att den uppsökande verksamheten sker via tvärprofessionella mobila team, bestående av t.ex. fältarbetare, socialsekreterare, skolpersonal, fritidsledare och polis som arbetar uppsökande mot barn och unga men även mot föräldrar för att uppmuntra dem att ta emot stöd och hjälp. Det är också vanligt att kommuner har stärkt närvaron av t.ex. trygghetsvårdar, ordningsvakter, föreningar och fastighetsbolag som hjälper till med vandringar för öka tryggheten på utvalda platser. Den förstärkta uppsökande verksamheten menar flera har bidragit till att fler relationsskapande kontakter och situationer med barn och unga har skapats.

Merparten av kommunerna (96 procent) har även använt statsbidraget för att stärka insatser enskilt eller i grupp till barn och unga för att minska risken att de hamnar i kriminalitet. Dessa kommuner har bl.a. arbetat med att utöka/förstärka

- föreningsverksamhet till barn och unga genom t.ex. fler föreningar eller utökade grupper inom idrott, kultur etc. som är subventionerade eller avgiftsfria
- öppen fritidsverksamhet, dvs. fritidsgårdar eller motsvarande med vuxen närvaro genom fler verksamheter, generösare öppettider, stärkt bemanning etc.
- möjligheten att erbjuda sysselsättning via feriearbete eller praktik
- möjligheten att erbjuda strukturerad familjebehandling i öppenvård, samt tillhandahålla råd och stöd/coaching av unga med normbrytande beteende

Liksom föregående år framhåller kommunerna vikten av att erbjuda barn och unga i utsatta områden tillgång till fritidsaktiviteter, möjlighet till sysselsättning och individuellt stöd genom t.ex. motiverande samtal. Dessa aktiviteter menar de har en positiv påverkan på skolresultat, självskattad hälsa och delaktighet i positiva sociala gemenskaper. Genom aktiviteterna kan kommunen också tidigt fånga upp barn och unga i riskzon och minska risken att de hamnar i destruktiva sammanhang och utanförskap.

Av tabellen framgår därtill att en stor del av kommunerna har använt statsbidraget till att stärka insatser i skolan för att förebygga skolmisslyckanden (78 procent) samt till att stärka det riktade föräldraskapsstödet (85 procent), vilket de även ser som en viktig del i det brottsförebyggande arbetet. När det gäller att stärka insatser i skolan har kommuner t.ex. anställt skolsociologer,

⁹ Här avses fältarbetare eller motsvarande som har tillsvidareanställning eller visstidsanställning, heltid eller deltid, under 2022. Personalen kan vara nyanställd eller anställd inom kommunen sedan tidigare. T.ex. kan personalen varit anställd som fältarbetare sedan tidigare och där statsbidraget har finansierat en utökad tjänstgöringsgrad.

ungdomscoacher, specialpedagoger, studievägledare, personal till elevhälsan och familjebehandlare. Personalen har arbetat för att öka tryggheten i skolan samt för att ge ökad stöd/vägledning till barn att fullfölja skolan eller fortsätta i studier eller arbete samt för att ge stöd till föräldrar att stötta sina barn att klara skolan. Personalen har även arbetat med att möjliggöra sociala sammanhang för barn och unga, då de finns på plats i skolan för att knyta kontakt och visa på möjligheter och uppmuntra till olika fritidsaktiviteter, läxhjälp eller annan sysselsättning som de erbjuder. Vidare har personalen arbetat med att informera elever om mänskliga rättigheter, demokratiska värderingar, motverka mobbing och rasism och konsekvenser av brottslighet, vilket visas i tabell 4.

Tabell 4. Kommunernas insatser för att stödja barn och unga att klara skolan, förebygga skolmisslyckanden

Sociala insatser	Antal kommuner (n=21)	Andel kommuner
Möjliggörande av sociala sammanhang i skolan för den unge	12	57%
Värdegrundsarbete – förmedla respekt för mänskliga rättigheter och demokratiska värderingar	11	52%
Motverka mobbing och öka tryggheten i skolmiljön	11	52%
Närvarofrämjande insatser	10	48%
Agerande i förhållande till missbruk som t.ex. alkohol eller narkotika	8	38%
Undervisning om brottslighet och konsekvenser	8	38%
Extra resurs/stöd på lektioner eller raster	6	29%
Specialpedagogiskt stöd	5	24%
Förstärkt elevhälsa	4	19%

Källa: Kommunernas återrapportering av 2022 års statsbidrag.

När det gäller det riktade föräldraskapsstödet har alla kommuner som använt statsbidraget för ändamålet, erbjudit stöd via föräldraskapsstödprogram eller metoder för att stärka föräldraförmågan och relationen mellan förälder och barn. Vanliga program/metoder som nämns är; Kommunikationsmetoden (Komet), Community Parent Education (COPE), Trygga föräldrar, Trygghetscirkeln, Föräldraskapsstöd i Sverige, Alla barn i centrum (ABC) och International Child Development Programme (ICDP).

Utveckling av strukturerad samverkan mellan kommunen och olika aktörer i lokalsamhället

I återrapporteringen ombads kommunerna redovisa hur de har använt statsbidraget för att utveckla en strukturerad samverkan mellan olika aktörer i lokalsamhället kring barn och unga som hamnat i eller riskerar att hamna i kriminalitet. Samtliga kommuner har använt medlen för ändamålet enligt tabellen nedan.

Tabell 5. Kommunernas arbete för att utveckla en strukturerad samverkan mellan olika aktörer i lokalsamhället

Typ av strukturerad samverkan	Antal kommuner (N=28)	Andel kommuner
Stärkt samverkan i olika samverkansformer (t.ex. Sociala insatsgrupper (SIG), Samverkan mellan skola, socialtjänst, polis och fritid (SSPF) eller skolsociala team)	27	96%
Gemensam kompetensutveckling om brottsförebyggande arbete och former för samverkan kring barn och unga som hamnat i eller riskerar att hamna i kriminalitet	22	79%
Utvecklat en ändamålsenlig samverkansstruktur (t.ex. ledningssystem, rutiner och avtal som tydliggör samsyn, ansvar, roller och arbets sätt, dokumentation, uppföljning och utvärdering, barnrättsperspektiv m.m.)	16	57%

Källa: Kommunernas återrapportering av 2022 års statsbidrag.

En översikt visar även att flertalet kommuner har utvecklat en strukturerad samverkan med fritidsgårdar (93 procent), skolan (93 procent), polisen (89 procent), föräldrar och andra nära anhöriga (82 procent) och civila samhällets organisationer (79 procent), se bilaga 1 tabell 2.

Vanligast är att kommunerna har stärkt samverkan i olika samverkansformer som SSPF och SIG där berörda aktörer har samordnat sina åtgärder kring den enskilde individen. Nedan redovisas vanliga samverkansformer som kommunerna har arbetat med.

Tabell 6. Samverkansformer som kommunerna har arbetat med för att stärka samverkan kring barn och unga som hamnat i eller riskerar att hamna i kriminalitet.

Samverkansform	Antal kommuner (n=27*)	Andel kommuner
Samverkan mellan skola, socialtjänst, polis och fritid (SSPF) som syftar till samverkan kring barn och unga i riskzonen för kriminalitet och drogmissbruk. Modellen går ut på att aktörerna samarbetar med vårdnadshavaren för att vända en negativ utveckling hos det aktuella barnet.	18	67%
Sociala insatsgrupper (SIG) som är en samverkansform mellan socialtjänst, skola, och polis för att hjälpa unga att sluta begå brott. Samverkan bygger på att individen själv eller dennes vårdnadshavare ger sitt samtycke.	14	52%
Effektiv samordning för trygghet (EST) som är ett systematiskt arbetssätt som bygger på kunskapsbaserad brottsprevention för att minska och förebygga brott och otrygghet genom tidiga insatser när problem uppstår eller är på väg att inträffa.	14	52%
Skolsociala team (SST) som är en metod som bygger på samverkansstrukturer och tidiga insatser som syftar till att elever med upprepad eller längre frånvaro ska öka sin närvaro i undervisningen.	5	19%
Annan samverkansform	14	52%

Källa: Kommunernas återrapportering av 2022 års statsbidrag.

*En kommun har rapporterat att den inte har använt medel för ändamålet.

Andra exempel på samverkansformer som nämns är t.ex. tidiga samordnade insatser (TSI). Vidare har ett flertal kommuner utvecklat samverkan med gymnasiet och Komvux i syfte att fler ungdomar ska få en fullständig

gymnasieexamen samt utvecklat myndighetssamverkan utifrån organiserad brottslighet och kriminalitet. Kommuner har även utvecklat platssamverkan med t.ex. fastighetsägare, näringsidkare, väktare och civilsamhälle för att jobba praktiskt tillsammans med trygghetsskapande, brottsförebyggande och trivselskapande åtgärder runt en speciell plats. Några kommuner nämner därtill att de har utvecklat samverkan med polisen kring riktade värdegrunds-satsningar till barn, unga och föräldrar för att öka förståelsen för samhällskontraktet och motverka att barn och unga hamnar i kriminalitet.

Förstärkning av det brottsförebyggande arbetet i enlighet med statsbidragets syfte på annat sätt

Sammanlagt 26 kommuner (93 procent) uppger att de har använt medlen på annat sätt än de tidigare nämnda för att förstärka det brottsförebyggande arbetet kring barn och unga. Nedan listas några vanliga exempel.

- Utbildat personal inom socialtjänst, skola och fritidsverksamhet om brottsförebyggande arbete och metoder, t.ex. a) risk- och skyddsfaktorer som har samband med att barn och unga utvecklar ett normbrytande beteende och som kan hjälpa socialtjänsten och andra aktörer att identifiera och uppmärksamma de barn och unga som behöver stöd i ett tidigt skede, b) gängkriminalitet och utanförskap, samt c) social respons och psykologisk första hjälpen kopplat till bl.a. skjutningar, sprängningar och annat grovt våld i offentlig miljö. Syftet är att skapa en ökad förståelse för olika aktörers roller vid den allvarliga händelsen, att bygga tillit och relationer mellan nämnda aktörer, och öka tillsammansarbete för att tillgängliggöra stöd och adekvat information till människor i behov.
- Utbildat personal i användande av olika bedömningsmetoder i utredningsarbetet, t.ex. SAVRY, Ester, Signs of Safety, MPV – Möta pappor/föräldrar med våldsproblematik, och FFT som är en manualbaserad insats för familjer med ungdomar med utagerande beteendeproblematik.
- Utbildat personal när det gäller att öka förmågan att förebygga hedersrelaterat våld och förtryck för att bättra kunna hantera hedersärenden samt för att stärka den lokala förmågan att motstå otillåten påverkan från parallella samhällsstrukturer och tystnadskultur.
- Genomfört extra informationsinsatser till barn, unga och föräldrar för att öka förtroendet för socialtjänsten och stärka demokratiska värderingar
- Tagit fram informationsmaterial till föräldrar med barn i riskzon om vilka insatser socialtjänsten kan erbjuda, t.ex. föräldraskapsstödprogram eller metoder.
- Omvärldsbevakat – deltagit i konferenser, nätverk och genomfört studiebesök för erfarenhetsutbyte.

Statsbidraget har bidragit till att utveckla kommunernas barnrätts- och jämställdhetsarbete

I åiterrapporteringen framgår att en stor del av kommunerna bedömer att den statliga satsningen har bidragit till att utveckla och att stärka barnens rätt och delaktighet (82 procent) och jämställdhetsarbetet (71 procent) i det brottsförebyggande arbetet. Detta är en ökning jämfört med föregående år då cirka

69 procent av kommunerna uppgett en förstärkning inom respektive område. Med jämställdhetsperspektiv avses här koppling till de jämställdhetspolitiska delmålen särskilt punkt ett och sex med målet att kvinnor och män ska ha samma makt och inflytande samt att våld mot kvinnor ska upphöra.¹⁰

I likhet med föregående år kommenterar flera kommuner att barnkonventionen är en grund för hela verksamheten där förvaltningarna fokuserar på att utveckla arbetssätt, rutiner och samverkan utifrån att konventionen blivit lag. Statsbidraget har använts till att stärka detta arbete när det gäller barn och ungas delaktighet i frågor som rör dem inom det brottsförebyggande arbetet. Exempelvis nämner kommunerna att medlen har använts till att förstärka funktioner som uppsökande team som har till uppgift att söka upp och lyssna på barns behov, och användande av metoder som flyttar fokus till barnets perspektiv, t.ex. Signs of Safety. Därtill har medlen använts till att utbilda personal och föräldrar om t.ex. barnkonventionen och risk- och skyddsfaktorer för att stärka barns rättigheter och delaktighet.

När det gäller statsbidraget och kommunernas jämställdhetsarbete har medlen gjort det möjligt för dem att utöka personalgruppen för att bl.a. arbeta aktivt med att informera i skolklasser på högstadie- och gymnasienivå om värdegrundsfrågor, våld, hederskultur, maskulinitetsnormer, sexualitet och samtycke. Flera kommuner svarar att de har utbildat eller genomfört insatser enligt metoden Machofabriken eller Mentorer i våldsprevention (MVP) i detta arbete. Några kommuner tar också upp att de har arbetat aktivt för att få flickor att delta i organiserade aktiviteter i högre utsträckning, då det är vanligt att flickor i dessa områden lever mer begränsat än pojkar. De har bl.a. genomfört riktad föräldraskapsutbildning ”Föräldraskap i Sverige” för nyanlända föräldrar, givit i uppdrag till idrottsverksamhet att uppmärksamma flickors deltagande i organiserade fritidsaktiviteter samt bedrivit värdegrundsarbete kring heder för personal inom förskolan och grundskolan, för att stärka flickors livsmöjligheter.

Dokumentation och uppföljning av resultat

I återrapporteringen fick kommunerna redovisa hur de har dokumenterat de uppnådda resultaten som finansierats av statsbidraget under 2022. Av svaren framgår att alla kommuner har gjort någon form av dokumentation, där merparten har dokumenterat arbetssätt och metoder (89 procent), kostnader för genomförda insatser eller aktiviteter (86 procent) samt följt upp genomförda insatser eller aktiviteter (79 procent).

Berörda kommuner fick också redogöra för hur de har följt upp eller utvärderat insatserna och/eller aktiviteterna. Vanligt är att de har följt upp dessa inom ramen för sitt ordinarie brottsförebyggande arbete där statsbidraget initierat och/eller förstärkt flera av dem. Kommunerna tar upp att de har använt sig av både kvalitativa som kvantitativa metoder för att över tid mäta tillståndet inom området med avsikten att försöka se effekter av kommunens och andra aktörers samlade arbete. Exempel på statistik som används som resultatmått är lägesbilder, trygghetsmätningar, skolresultat, skolnärvaro, antal barn/unga och föräldrar som fått samtalsstöd, antal föräldrar som genomgått

¹⁰ Se *Mål för jämställdhet* på regeringskansliets webbplats, <https://www.regeringen.se/regeringens-politik/jamstalldhet/mal-for-jamstalldhet/>

föräldraskapsutbildning, antal orosanmälningar, antal anmälda brott utförda av barn och unga samt resultat från platssamverkan mellan olika aktörer.

Kommunerna kommenterar att de använder sig av olika uppföljningsverktyg för att följa effekterna av det brottsförebyggande arbetet. De har bl.a. använt sig av uppföljningsmallar/verktyg inom ramen för olika samverkansformer som t.ex. SSPF och SIG eller uppföljningsverktyg som LOKE (Lokal evidens) och Viewpoint – digitalt verktyg för att öka barn och ungas delaktighet inom socialtjänsten. En kommun kommenterar att den använder ett aggregerat GIS-verktyg (geografiskt informationssystem) för att kartlägga var i kommunen flest barn, unga och familjer är i behov av socialtjänstens stöd. På det sättet finns faktabaserade underlag för vart socialtjänsten behöver rikta sina förebyggande insatser för att få bättre träffsäkerhet i dessa.

Flera kommuner uppger att det finns utmaningar i att följa upp och särskilt utvärdera förebyggande insatser och mäta sociala förflyttningar, eftersom det är svårt att kausalt koppla eventuella förändringar till just den insatsen eller metodiken. En av kommunerna uttrycker sig enligt nedan.

”En av våra utmaningar är att hitta lämpliga och önskvärda indikatorer för mätning och uppföljning av vårt arbete, och vi ser fram emot att Sveriges kommuner och regioner (SKR) tagit bollen att anordna en kunskaps-höjande utbildning i processutvärdering av SSPF under 2023 för oss i kommunerna. Även om det trygghetsskapande arbetet måste ses ur ett långsiktigt perspektiv och vi måste vara ödmjuka inför att denna typ av arbete är inte helt lätt att mäta så behöver vi veta att vi får bäst effekt på våra insatser. Vi planerar att arbeta fram indikatorer för satsningen som ska integreras i de olika förvaltningarnas ordinarie styrsystem då satsningen ligger i linjeverksamheten.”

Kommunernas bedömning av användningen av statsbidraget

I åiterrapporteringen ombads kommunerna att bedöma i vilken utsträckning den statliga satsningen för 2022 har bidragit till att utveckla kommunens brottsförebyggande arbete som syftar till att minska risken för att barn och unga i utsatta områden dras in i eller på andra sätt drabbas av kriminalitet. Bedömningen utgår från en skala där siffran 1 motsvarar i låg utsträckning och 5 i hög utsträckning, se tabell 7 nedan.

Tabell 7. Bedömning av i vilken utsträckning statsbidraget bidragit till att utveckla kommunens brottsförebyggande arbete

Statsbidraget har bidragit till ...	Antal kommuner som svarat 4 eller 5 på den femgradiga skalan (N=28)	Andel kommuner
... ökade förutsättningar att genomföra skyndsamma och samordnade brottsförebyggande insatser till barn och unga som hamnat i eller riskerar att hamna i kriminalitet	25	89%
... utvecklad strukturerad samverkan t.ex. genom stärkt samverkansstruktur eller stärkt samverkan i olika samverkansformer	24	86%

Statsbidraget har bidragit till ...	Antal kommuner som svarat 4 eller 5 på den femgradiga skalan (N=28)	Andel kommuner
... ökade förutsättningar att upptäcka barn och unga som kan vara i behov av insatser som hamnat i eller riskerar att hamna i kriminalitet	24	86%
... ökad kompetens hos personal som arbetar med barn och unga och brottsförebyggande arbete	22	79%
... ökad användning av kunskapsbaserade arbetsätt och metoder i det brottsförebyggande arbetet	21	75%

Källa: Kommunernas åiterrapportering av 2022 års statsbidrag.

Av tabellen framgår att kommunerna bedömer att statsbidraget har bidragit till att utveckla olika delar av deras brottsförebyggande arbete under året. Detta rör särskilt delen som rör ökade förutsättningar att genomföra skyndsamma och samordnade insatser (89 procent), utvecklad strukturerad samverkan (86 procent) och ökade förutsättningar att upptäcka barn och unga som är i riskzon och som kan vara i behov av insatser (86 procent). I åiterrapporteringen framgår även att cirka 90 procent av kommunerna bedömer att syftet med statsbidraget har uppnåtts under året, dvs. att förstärkningen har bidragit till att minska risken att barn och unga drabbas av kriminalitet. Detta är en ökning jämfört med föregående år då 73 procent av kommunerna uppgav detta.

I kommentarerna lyfter kommunerna fram liknande synpunkter som föregående år. Samtliga är positiva till det statliga bidraget då det anses vara välbehövligt utifrån rådande situation och att det behövs en kraftsamling för att möta barn och unga i riskzonen i de utsatta områdena. Statsbidraget bedöms finansiera meningsfulla insatser, helt i linje med syftet att ge barn och unga goda förutsättningar i livet genom tidiga samordnade brottsförebyggande insatser som minskar risken för dem att dras in i eller på annat sätt drabbas av kriminalitet.

Kritiska kommentarer till satsningen handlar till övervägande del om dess kortsiktiga konstruktion, dvs. att medlen rekvireras, beslutas, fördelas och åiterrapporteras årligen samtidigt som medlen ska användas för långsiktiga insatser vars effekter sannolikt tar flera år att uppnå. Några kommuner menar att satsningen skulle få bättre genomslagskraft och varaktiga resultat om medlen beslutades/betalades ut över en flerårig bidragsperiod snarare än ett år i taget samt att satsningen borde vara längre än tre år. Några framför också oro vad som kommer hända med verksamheten som har byggts upp när statsbidraget upphör då de troligtvis inte kommer kunna finansiera förstärkningen fullt ut med egna medel.

Några kommuner tar även upp att statsbidraget inte bör bindas till att endast få användas till insatser på platser som definierats som utsatta områden enligt Polismyndighetens lägesbild. De anser att det vore bättre om medlen fick användas för verksamhet inom hela kommunen eftersom barn och unga och kriminella rör sig över gränserna. Detta skulle göra det möjligt för kommunen att skala upp insatser som fungerar väl och sprida insatser och metoder till andra skolor/verksamheter eller för att arbeta proaktivt mot andra områden/stadsdelar som går en negativ utveckling till mötes.

Slutligen lyfter några kommuner fram att utmaningar kopplat till utsatta områden/platser inte endast borde ses som utmaningar kopplat till kriminalitet och brottsförebyggande arbete. För kommuner finns de största verktygen kopplat till andra politikområden, inte minst främjande och förebyggande insatser inom exempelvis skola, fritid och socialtjänstens ramar. Liksom strategiskt långsiktiga frågor som rör bakomliggande orsaker, som att motverka segregation.

Del 2 – Analys av i vilken utsträckning genomförda insatser har bidragit till att uppfylla syftet med satsningen

Socialstyrelsen har inom ramen för uppdraget även intervjuat representanter för samtliga kommuner som fått statsbidrag och där det finns utsatta områden enligt Polismyndighetens definition. De intervjuade har främst varit chefer inom socialtjänsten, men även verksamhetsutvecklare och projektledare. I intervjuerna och i återrapporteringen av statsbidraget har Socialstyrelsen efterfrågat egna utvärderingar som kommunen har genomfört. Några kommuner har kunnat skicka in material vilket också varit till grund för detta avsnitt.

I arbetet har Socialstyrelsen även analyserat enkätundersökningar från Brottsförebyggande rådet (BRÅ) och statistik från Polismyndigheten samt haft dialog med myndigheterna om uppdraget.

Barns utsatthet och delaktighet i brott

För att förstå och förklara varför barn och unga utvecklar ett normbrytande beteende är kunskap om risk- och skyddsfaktorer betydelsefulla. Risk- och skyddsfaktorer finns både i barnets uppväxtvillkor, sociala miljö och andra sammanhang.¹¹

Risikfaktorer för en kriminell utveckling finns bl.a. om familjen har bristande ekonomiska resurser, övergrepp eller missbruk hos föräldrar, tidiga skolmisslyckanden samt problematiska kamratrelationer. De skyddsfaktorer som finns är exempelvis stark anknytning till minst en av föräldrarna, en positiv skolanknytning och umgänge med prosociala kamrater.¹²

Individuella förutsättningar och egenskaper har också betydelse, men det finns ingen enskild teori som helt förklarar varför vissa barn och unga dras in i kriminalitet. När det gäller mänskligt beteende är orsakssamband mycket svårt att säkerställa. Kunskapen om risk- och skyddsfaktorer kan dock hjälpa socialtjänsten att identifiera och uppmärksamma de barn och unga som behöver stöd i ett tidigt skede och vilka insatser som behövs.¹³

Vartannat år genomför Brottsförebyggande rådet (BRÅ) en skolundersökning som följer utvecklingen av självrapporterad utsatthet för brott och delaktighet i brott bland elever i årskurs 9. Den visar att 45 procent av eleverna 2021 (jämfört med 48 procent år 2019) uppger att de utsatts för brott minst en gång under de senaste tolv månaderna. Pojkar och flickor uppger utsatthet

¹¹ Bedöma risk och behov för barn och unga som begår brott eller har annat normbrytande beteende: kunskapsstöd för socialtjänsten, Socialstyrelsen, 2020

¹² Orsaker till brott bland unga och metoder att motverka kriminell utveckling. En kunskapsinventering, Brottsförebyggande rådet, 2009

¹³ Bedöma risk och behov för barn och unga som begår brott eller har annat normbrytande beteende: kunskapsstöd för socialtjänsten, Socialstyrelsen, 2020

för brott i ungefär lika stor utsträckning. Vanligast bland pojkar är att ha utsatts för stöldbrott och misshandel, medan det för flickor är sexualbrott som är det vanligaste brottet att utsättas för. Undersökningen visar att skolmiljön är den vanligaste brottsplatsen för både lindrig och grövre misshandel. Hot förekommer oftast via internet och sociala medier medan någon annans hem utgör den vanligaste brottsplatsen för sexuell handling genom tvång.¹⁴

Cirka 50 procent av eleverna har självrapporterat att de *begått* något brott vid minst ett tillfälle under de senaste tolv månaderna (52 procent år 2019) där samtliga brottstyper utom stöld är vanligast bland pojkar. Vid narkotikabrott är könsskillnaderna relativt små, dock större när det gäller våldsbrott och skadegörelse.¹⁵

Delaktighet i brott är vanligast bland elever där familjen lever i socioekonomisk utsatthet samt bland elever med skilda föräldrar.¹⁶

Den självrapporterade brottsligheten bland ungdomar är följaktligen vanligt förekommande och har varit det sedan Brå påbörjade mätningen 2015. Både gällande att begå och utsättas för brott. De senaste åren har dock en ökning av konflikter i kriminella miljöer skett i Sverige. En jämförelse över tid visar att brottsoffer, misstänkta och gärningspersoner har blivit yngre.¹⁷ I en intervjustudie, som Brå genomfört, med huvudsakligen personer som själva har erfarenhet av kriminella miljöer eller skjutvapenvåld, menar flera intervjupersoner att vägen in i kriminella miljöer har gått via personer som de tycker om. Intervjupersonerna beskriver även en uppväxt som kännetecknas av svaga anknytningar till familj och skola, familjens ekonomiska utmaningar, upplevelser av stigmatisering av det egna bostadsområdet samt upplevelser om att möjligheterna är små till fortsatt skolgång och vanliga jobb.¹⁸

Risikfaktorer i de utsatta områdena

Utsatta områden är geografiskt avgränsade områden som karaktäriseras av en låg socioekonomisk status och där de kriminella har en inverkan på lokalsamhället.¹⁹

Kommunerna beskriver hur dessa områden kännetecknas av flera riskfaktorer. Områdena är segregerade platser där det ofta finns en stor utflyttning, barnfattigdom, dåliga skolresultat och en misstro mot socialtjänsten. Det finns en koppling mellan socioekonomiska förhållanden och risken för kriminell påverkan på lokalsamhällen.²⁰ Problematiken med brottslighet kan dock skilja sig inom det utsatta området, då det kan vara specifika gator eller platser där otryggheten och problemen främst finns. Det kan också vara andra områden än de utsatta områdena där kommunen bedömer att det finns stora problem med kriminalitet eller har flera riskfaktorer. Utifrån Segregationsbarometern, som beskriver vilka socioekonomiska förutsättningar som finns i

¹⁴ BRÅ - Skolundersökningen om brott 2021 Om utsatthet för och delaktighet i brott; 2022:5

¹⁵ BRÅ - Skolundersökningen om brott 2021 Om utsatthet för och delaktighet i brott; 2022:5

¹⁶ BRÅ - Skolundersökningen om brott 2021 Om utsatthet för och delaktighet i brott; 2022:5

¹⁷ BRÅ- Dödligt våld i den kriminella miljön; 2020:4

¹⁸ BRÅ - Skjutningar i kriminella miljöer - en intervjustudie; 2019

¹⁹ Polismyndigheten - Lägesbild över utsatta områden; 2021.

²⁰ Delegationen mot segregation - Skillnader och likheter mellan polisens lista och områdestyperna; 2022.

olika områden, framkommer att de utsatta områdena både kan ha områdestyper med bättre och sämre socioekonomiska förutsättningar.²¹

Statsbidraget har stärkt det förebyggande arbetet i kommunerna

Statsbidraget till sociala insatser har varit positivt och bidragit till att förstärka det förebyggande arbete mot kriminalitet. Av återrapporteringen av statsbidraget framgår att majoriteten av kommunerna gör en sammantagen bedömning att statsbidraget har bidragit till att minska risken för barn och unga att dras in i eller på andra sätt drabbas av kriminalitet.

Kommunerna har med statsbidraget kunnat genomföra satsningar på insatser som inte skulle kunnat genomföras utan dessa medel. Det handlar om insatser och aktiviteter enskilt eller i grupp till barn och unga som hamnat i eller riskerar att hamna i en kriminell livsstil. Det har också gått till att utveckla samverkan med skola, polis, fritidsgårdar och det civila samhällets organisationer. Under 2022 har statsbidraget finansierat fältarbetare, socialsekreterare med inriktning på brottsförebyggande arbete, samordnare och lotsar, men även kuratorer, handledare samt familjebehandlare. Det bygger vidare på den satsning på personal som påbörjades 2021.

Satsningarna ligger i linje med de exempel på insatser som beskrivs i uppdraget. Forskning visar att när barn tidigt visar ett normbrytande beteende ökar risken att beteendet fortsätter över tid. Det är därför viktigt att identifiera och erbjuda stöd tidigt, både tidigt i ålder och tidigt i en problemutveckling. För att få en helhetssyn och för att nå framgång i det brottsförebyggande arbetet krävs därför tidiga insatser och en väl fungerande samverkan mellan socialtjänsten och andra relevanta aktörer.²² Att till exempel erbjuda föräldrastödsprogram, som är riktade till föräldrar med svårare problem i föräldraskapet eller vars barn har omfattande beteendeproblem, kan vara effektivt och lönsamt i det brottsförebyggande arbetet. Detta har 85 procent av kommunerna lagt statsbidrag på 2022.

Det är två områden som lämnat polisens lista för utsatta områden 2021 sedan statsbidraget påbörjades. Det handlar om Klockartorpet i Norrköpings kommun och Rannebergen i Göteborgs stad. Anledningen, enligt polisen, är att områdena utvecklats positivt under en längre tid och att utvecklingen bedöms vara stabil.²³ Den positiva utvecklingen i Norrköping tillskriver kommunen främst arbetet med Effektiv samordning för ökad trygghet (EST). EST är ett systematiskt arbetssätt för samverkan mellan i första hand kommun, polis och fastighetsbolag för att öka tryggheten i till exempel ett utsatt område. 52 procent av kommunerna som fått statsbidraget har satsat på EST under 2022. I intervju med Göteborgs stad är det samverkan och det arbete bostadsföretaget i området gjort som lyfts fram för Rannebergen.

Samtliga kommuner har satsat på strukturerad samverkan mellan kommunen och olika aktörer på individnivå kring barn och unga som hamnat i eller

²¹ Delegationen mot segregation - Skillnader och likheter mellan polisens lista och områdestyperna; 2022.

²² Bedöma risk och behov för barn och unga som begår brott eller har annat normbrytande beteende Kunskapsstöd för socialtjänsten. Stockholm: Socialstyrelsen; 2020.

²³ Polismyndigheten - Lägesbild över utsatta områden; 2021

riskerar att hamna i kriminalitet. Det handlar om ett utvecklat deltagande i lokala samverkansformer som Sociala insatsgrupper (SIG), Samverkan mellan skola, socialtjänst, polis och fritid (SSPF) eller skolsociala team.

Utmaningar och problem med statsbidraget

Av intervjuerna med kommunrepresentanter framgår att det kan vara svårt att arbeta i de utsatta områdena. Den misstro som finns mot socialtjänsten och den desinformationskampanj som bedrivs innebär en utmaning för att kunna nå ut till målgruppen i de utsatta områdena. Rädslan för socialtjänsten kan ta sig uttryck i att barn och unga avviker från platsen när fältarbetare är i området, svårigheter att erbjuda stöd och en hotfull miljö för socialtjänstens personal. Flera kommuner beskriver att det kan vara svårt för personal att röra sig i områdena av säkerhetsskäl. Händelser som upploppen under påskhelgen 2022 påverkade flera utsatta områdena och försvårade för myndighetspersoner som arbetar i områdena.

En utmaning, enligt kommunerna, är att det är svårt att planera för långsiktiga insatser med stöd av statsbidraget. Med sämre ekonomiska förutsättningar framöver på grund av det ekonomiska läget och när detta statsbidrag tar slut finns en farhåga i några kommuner att det förebyggandet arbetet inte längre prioriteras i samma utsträckning.

Tack vare statsbidraget finns en ambition från kommuner att fortsätta med insatserna och ha kvar personal. En stor del av den personal som anställs har varit tillsvidareanställningar. Det har varit olika svårt för kommunerna att anställa personal. För de 13 kommuner som inte förbrukade hela det mottagna statsbidraget under 2022 var anledningen personalbrist för fem av kommunerna.

I intervjuer framkommer samtidigt en bild av att det har gått bra att anställa ny personal för många kommuner. Det har funnits ett stort intresse att arbeta med de sociala insatserna i dessa områden och ibland har svårigheter främst varit att många internansökningar skapat personalluckor på andra ställen inom organisationen.

En annan utmaning som flera kommuner beskriver är att statsbidraget är kopplat till utsatta områdena, utifrån Polismyndighetens definition, och kan inte gå till satsningar i andra geografiska områden inom kommunen. Kriminella rör sig dock mellan utsatta områden och icke-utsatta områden. Det kan också finnas stora skillnader i storlek på de utsatta områden, då det i vissa fall är mycket små, avgränsade områden, där det t.ex. inte finns skolor, medan andra är större. En kommun har beskrivit svårigheten då det finns ett område i kommunen, där det skett flera skjutningar och finns en stor oro, men som inte är definierat som utsatt vilket medför att statsbidraget inte kan gå till insatser där.

Lärdomar och goda exempel

Genom satsningen har socialtjänsten kunnat växla upp sitt arbete och kunnat möta fler barn och föräldrar i dessa områden än tidigare. En framgångsfaktor

för att effektivt kunna använda statsbidraget har varit att ha en struktur på plats, innan statsbidraget, kring förebyggande insatser och samverkan som kunnat förstärkas. Samtidigt har medlen också kunnat bygga upp nya samverkansformer för de som inte haft det innan och att testa nya metoder.

Flera kommuner, främst mindre, efterfrågar erfarenhetsutbyte som en viktig del i det fortsatta arbetet. Att kunna dela goda erfarenheter och utmaningar med andra kommuner. I stort sett samtliga kommuner har kunnat ge goda exempel kring arbetet med sociala insatser utifrån statsbidraget. Det handlar framförallt om den samverkan som kommunerna satsat på, men också insatser som gett ungdomar en meningsfull fritid, sysselsättning för ungdomar, utbildning för tonårsföräldrar, föräldrarådgivare som kan nå barn i utsatta områden, familjebehandlare i förskoleklass för att möta barn tidigt och fältassistenter som kan bygga relationer till barn och unga.

Effekter av satsningarna

Under 2022 och början på 2023 har det skett flera skjutningar och sprängningar i Sverige. Enligt polisen skedde 388 skjutningar och 61 personer har avlidit i samband med skjutningar under 2022, vilket är en ökning jämfört med tidigare år. När det gäller antalet sprängningar skedde totalt 90 stycken under 2022, vilket också är en ökning.

Antal skjutningar har även ökat i utsatta områden under 2022. Det har dock varit färre skjutningar i utsatta områden i jämförelse med 2020. Antalet sprängningar är oförändrat i utsatta områden 2022 i jämförelse mot 2021.

Skjutningar och sprängningar är inte begränsade till utsatta områden, utan sker på flera olika geografiska platser. Under 2022 och början 2023 har Stockholmsområdet varit särskilt utsatt. Cirka 23 procent av alla skjutningar i Sverige 2022 skedde i utsatta områden. För sprängningar (allmänfarlig ödeläggelse genom sprängning) var det cirka 11 procent av alla sprängningar som var i utsatta områden under 2022.

När det gäller statistik över antalet anmälda brott, där den misstänkte vid brottsdatumet varit 15–17 år, har det 2022 ökat i utsatta områden i jämförelse med 2021. Ökningen har skett i det polisen kategoriserar som *riskområden* och *utsatta områden*, medan det minskat i *särskilt utsatta områden* under 2022 i jämförelser med 2021. Statistiken påverkas till viss del av att utsatta områden tillkommer och försvinner från listan, samt ändrar definition.

Antalet anmälda brott speglar problemen med kriminalitet i utsatta områden. Förändringar i antalet *anmälda* brott behöver dock inte alltid spegla *antalet* brott. Det kan t.ex. bero på en större polisnärvaro i ett område. En ökning av anmälda brott kan också bero på en ökad vilja att anmäla, precis som färre anmälda brott kan bero en minskad vilja att anmäla brott. Göteborgs stad har med statsbidraget gjort en uppföljning kring ungdomars upplevelser kring rasism i nordöstra Göteborg. Enkätundersökningen visar att 72 procent av de ungdomar som utsatts för rasism inte anmält händelsen. Detta visar hur det bland ungdomar kan finnas en låg tilltro till att få hjälp från samhället.²⁴

²⁴ Rapport Motståndskraft, Socialförvaltningen Nordost Göteborgs stad, 2022

Kommunerna bedömer i åiterrapporteringen att medlen bidragit till att minska risken för barn och unga att dras in i eller på andra sätt drabbas av kriminalitet, men är samtidigt eniga om att det är svårt att uttala sig om effekter av statsbidraget gällande brottsligheten i områdena redan nu. För även om socialtjänsten kunnat nå ut till flera barn och unga och det finns exempel på enskilda som insatserna kunnat fånga upp, så är det svårt att efter två år på en övergripande nivå kunna se om insatserna inneburit att färre barn och unga dras in i eller drabbas av kriminalitet. Det har även tagit tid att bygga upp strukturer och hitta personal vilket innebär en viss fördröjning från att statsbidraget betalats ut till att insatserna kan påbörjas och personal är på plats.

Det sker också parallella insatser, både från socialtjänsten och andra aktörer, för att minska brottsligheten som inte är kopplade till statsbidraget. Kommunerna betonar att insatserna med statsbidraget är förebyggande, långsiktiga och att man satsat på insatser ofta riktade mot yngre barn. Många kommuner har identifierat barn, redan i förskoleålder, som en viktig målgrupp som man valt att arbeta med för att förhindra att de dras in i kriminalitet senare i livet.

Kommunerna har följt upp insatserna på olika sätt. En del kommuner har satsat på följeforskning kring insatserna. Stockholm stad har utvärderat skol-sociala team. Rapporten kommer fram till att vara tillgänglig och att ha uthållighet i arbetet med eleverna beskrivs som viktigt i arbetet.²⁵ En del kommuner har även gjort enkäter och intervjuat barn i området för att involvera barn och unga i insatserna. Barn och unga har i kontakt med kommunen pekat på vikten av fritidsaktiviteter och att få vara delaktiga i insatserna. Socialstyrelsen betonar vikten av att kommunerna involverar barn och unga i satsningar och uppföljningar för kommande år. Detta för att fånga in barn och ungas behov och följa upp effekterna av insatserna. Genom att barn är delaktiga kan de också stärkas, både som individer och som grupp. 82 procent av kommunerna bedömer att statsbidraget har bidragit till att stärka barns rätt enligt barnkonventionen under 2022.

Fortsatt analys under 2023

Socialstyrelsen kommer fortsätta att följa utvecklingen av statsbidraget under 2023. Brå har fått i uppdrag att producera statistik över utsatta områden med slutdatum i oktober 2023, vilket kan vara av intresse kopplat till statsbidragets effekter. Polismyndigheten kommer också med en ny lägesbild. Utifrån satsningarnas förebyggande karaktär är det svårt att koppla kvantitativa uppgifter till statsbidraget. Det är dock relevant att analysera förändringar ur ett lokalt perspektiv för att sätta in insatser, men även få ett riktmärke nationellt för att kunna följa brottsligheten i de utsatta områdena över tid.

²⁵ Skol-sociala team i Stockholms stad: En utvärdering av innehåll och arbetssätt, Stockholm stad, 2022

Del 3 – Socialstyrelsens arbete med att stödja kommunerna i genomförandet av satsningen

Socialstyrelsen har i enlighet med uppdraget använt delar av statsbidraget under 2022 för att stödja kommuner och andra huvudmän som utför insatser enligt socialtjänstlagen (2001:453) i genomförandet av satsningen.

Socialstyrelsen har två ramuppdrag som delvis handlar om att sprida metoder och arbetsätt för barn och unga i det brottsförebyggande arbetet. Förutom regeringsuppdraget sociala insatser i utsatta områden har myndigheten även i uppdrag att under perioden 2020–2022 stödja huvudmän samt yrkesverksamma inom den sociala barn- och ungdomsvården genom insatser för att främja kompetens, stabilitet samt kvalitetsutveckling inom området (S2019/05315/RS (delvis)). Ett av de kunskapsstöd (insatser för att motverka normbrytande beteende och återfall i brott) som redogörs för nedan har till största delen tagits fram inom ramen för kompetensuppdraget men det fortsatta arbetet med att sprida och implementera kunskapsstödet har förts över till uppdraget om sociala insatser i utsatta områden. Vad gäller uppdragen om målgruppsanpassat material om informationsutbyte och sekretess och testningen av uppföljningsmodellen av individbaserad systematisk uppföljning i sociala insatsgrupper (SIG), har vidareutvecklingen det senaste året lagts på sociala insatser i utsatta områden. Nedan följer en sammanställning över framtagna kunskapsmaterial, stödjande aktiviteter, spridning och stöd för implementering i olika deluppdrag.

Målgruppsanpassat material om informationsutbyte och sekretess vid brottsförebyggande arbete

För att främja informationsutbyte mellan polis och socialtjänst samt öka kunskap om sekretess inom brottsförebyggande arbete har Socialstyrelsen tagit fram material för vägledning och stöd i form av ett tema på webbplatsen kunskapsguiden.se och en inspirationsfilm med tillhörande reflektionsfrågor om sekretess. Under arbetet användes synpunkter och erfarenheter från ett antal kommuner. När de olika delarbetena var färdigställda, informerades Socialstyrelsen bl.a. om materialet i SKR:s nätverk för utvecklingsledare och i nätverken för samverkan skola, socialtjänst, polis och fritid (SSPF) och sociala insatsgrupper (SIG). Socialstyrelsen har också spridit materialet och information om det vid SKR:s webbkonferens *Aktuellt i socialpolitiken* och till chefer och politiker inom socialnämnder. Myndigheten har fått positiv återkoppling gällande att materialet kommer till nytta och är lätt att förstå.

Målsättningen i regeringens brottsförebyggande program syftar till att utveckla samverkan mellan berörda aktörer på lokal, regional och nationell

nivå. Genom materialet har Socialstyrelsen skapat förutsättningar för informationsdelning och utökad samverkan på lokal nivå. Även förutsättningar för samsyn mellan polis och socialtjänst har ökat då aktörerna tagit del av varandras roller, mandat och på vilka sätt de kan och behöver samarbeta.

Under 2022 påbörjade Socialstyrelsen även dialog med Skolverket om informationsdelning för barnets bästa mellan skola och socialtjänst avseende barn som är kända för socialtjänsten. I detta samarbete ingår även Polisen.

Stöd för kommunernas arbete med samverkansformerna SSPF och SIG

Socialstyrelsen, Brå, Polismyndigheten, Skolverket, Myndigheten för civilsamhälles- och ungdomsfrågor (MUCF) och SKR bildade i slutet av 2020 en nationell arbetsgrupp som Socialstyrelsen leder med syftet att gemensamt stödja den lokala nivån i arbetet med samverkansformerna skola, socialtjänst, polis och fritid (SSPF) och sociala insatsgrupper (SIG). Syftet med arbetet är att i synnerhet kommuner med utsatta områden, ska ha bra förutsättningar för att bedriva SSPF och SIG effektivt. Arbetsgruppen har bedömt det som viktigt att vara samordnad på nationell nivå för att underlätta samverkan på kommunal nivå.

Informationsmaterial om SSPF, SIG och fördjupande vägledning om SIG

Informationsmaterial som riktar sig till de som vill starta upp eller ta ett omtag kring samverkansformerna, har publicerats. Materialet om SSPF respektive SIG innehåller en beskrivning av bästa tillgängliga kunskap och framgångsfaktorer för organisering, vidmakthållande och en effektiv samverkan.²⁶ Brå har även beställt en vägledning om SIG:RBM²⁷ som alla myndigheter länkar till.

En informativ webbplats där alla myndigheter representeras

På Brås webbplats²⁸ har berörda myndigheter och SKR samlat informationsmaterialen och den fördjupade vägledningen tillsammans med filmer om vägledningen och utbildning i SIG:RBM. Där finns också inbjudningar till aktiviteter, lästips, praktisk information etc.

Spridningsaktiviteter

Socialstyrelsen har tillsammans med Brå och Polismyndigheten deltagit på flera nationella konferenser (bl.a. Råd för framtiden, Drogfokus och

²⁶ Samverkansformen skola, socialtjänst, polis och fritid (SSPF), 2022, <https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/ovrigt/2022-6-8047.pdf>

Samverkan i sociala insatsgrupper (SIG), 2022, <https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/ovrigt/2022-6-8048.pdf>

²⁷ Vägledning för arbete med sociala insatsgrupper (SIG). Med grunderna i principerna om Risk – Behov – Mottaglighet (RBM)”, 2022, <https://bra.se/publikationer/arkiv/publikationer/2022-04-06-vagledning-for-arbete-med-sociala-insatsgrupper-sig.html>. Vägledningen är författad av professor i psykologi och kriminologi Henrik Andershed och strategisk brottsförebyggare Johanna Sollerman, Örebro.

²⁸ www.bra.se/sig-sspf

Socionomdagarna) och presenterat vårt arbete, material och våra aktiviteter för kommunerna. Socialstyrelsen har också deltagit i SKR:s webbkonferens *Aktuellt i socialpolitiken* vid två tillfällen. Stödet har spridits till politiker inom socialnämnder, regionala utvecklingsledare och andra aktörers målgrupper. Brå har sänt ett poddavsnitt. Socialstyrelsen, Skolverket och SKR medverkade i Polismyndighetens konferens för poliser om effektivitet i SSPF och SIG. Socialstyrelsen har i maj 2022 och i mars 2023 arrangerat frukostseminarium med tema på samverkansformer, kunskapsbaserade metoder och förtroende för socialtjänsten.

Nätverksträffar fysiskt och digitalt för erfarenhetsutbyte och kompetensutveckling

Nätverk har formerats för SIG respektive SSPF. Under två dagar i september 2022 hölls nätverksträffar för personer som arbetar med SSPF och SIG i kommunerna. Det var ett stort tryck att få delta. Kompetenshöjande inslag i form av föreläsning om samverkanskompetens ingick. Erfarenhetsutbyte om olika teman var mycket uppskattat. För 2023 finns samma plan. Dessutom finns det digitala verktyg i form av SKR:s Samarbetsrum för båda nätverken. Här kan kommuner ta del av myndigheters information och nya leveranser, fråga andra kommuner om råd, få stöd och inbjudningar till aktiviteter. Arbetsgruppen har uppmuntrat deltagarna i nätverken att dela kunskap och tips mellan lokala verksamheter i SKR:s Samarbetsrum.

Workshops

Under två dagar i december 2022 genomfördes workshops för samordnare för SSPF respektive SIG. Temat för dagen var att lyfta fram framgångsfaktorer, men ännu mer att diskutera utmaningar och svårigheter och lära sig hantera dem. Kommunerna fick lära sig och träna på olika typer av samtalsmodeller som de kunde ta hem och praktisera i sin verksamhet. Socialstyrelsen inventerade också kommunernas behov av förstärkt samverkan med hälso- och sjukvården, i synnerhet barn- och ungdomspsykiatri. Detta i syfte att förbereda nästa nätverksträff på temat.

Utbildning i SIG: Risk, Behov och Mottaglighet

En utbildning i SIG: Risk, Behov och Mottaglighet (RBM) för SIG-verksamheterna har genomförts. SIG-samordnare och samordnarna för SIG på polisen deltog i utbildningen tillsammans för att få en gemensam kunskapsbas. Gemensam kunskapsinhämtning är en framgångsfaktor för effektiv samverkan som Socialstyrelsen tillsammans med andra myndigheter tar upp i informationsmaterialet. Via bl.a. LinkedIn så marknadsförde myndigheten utbildningen, vilket gav stor spridning. Utbildning i SIG:RBM hölls under 2,5 dagar under september och december 2022. Det är författarna till den beställda vägledningen om SIG:RBM som håller i utbildningen. I utbildningen varvas risk- och skyddsfaktorer, initial riskbedömning, kriminogena faktorer, RBM-modellen samt de olika steg och aktiviteter som är relevanta. Den går också igenom vilka insatser som har stöd i forskning och hänvisar till Socialstyrelsens kunskapsstöd om rekommenderade insatser. En del är också vad olika aktörer kan bidra med för åtgärder vid olika problematiska situationer

och hur dessa bör följas upp. Filmerna kan användas för lokal kunskapsöverföring.

Kombinationen av att olika professioner får samma kompetenshöjning samtidigt liksom utbildningens innehåll var uppskattat. Utbildningen fick ett positivt mottagande gällande omfattning, form och att den innehöll ett case, men kommer under hösten 2023 att justeras något för att ytterligare öka relevansen och nyttan.²⁹

Ytterligare stöd till kommunerna

Arbetsgruppen har gett digital rådgivning och stöd på plats i möten lokalt för kommuner som vill starta upp eller ta ett omtag kring SSPF och SIG. Arbetsgruppen har också gett digitala presentationer om framgångsfaktorer för effektiv och hållbar samverkan samt svarat på olika frågor om samverkansformer. Behov från särskilt utsatta områden har fångats upp.

Socialstyrelsen har fortsatt spridningen om närallgande ämnen och produkter som är intressanta för våra nätverk. Det gäller t.ex. kunskapsstödet om insatser som är en nödvändighet att det kombineras med SIG-arbetet. Det gäller också de olika delleveranserna kring informationsdelning och samverkan. Detta har skett på möten och i det digitala samarbetsrummet på SKR.

Individbaserad systematisk uppföljning i sociala insatsgrupper (SIG)

Uppföljningsmodellen för sociala insatsgrupper (SIG) är uppbyggd på samma sätt som grundmodellen för individbaserad systematisk uppföljning. Innan insatserna påbörjas registreras information om målgruppen, om vilka problem och behov som finns. Under tiden insatserna genomförs registrerar man uppgifter om hur många insatserna varit, vad de fokuserat på och vilka aktörer som varit delaktiga. Efter avslut registreras resultat i form av vilken förändring man bedömer har uppnåtts för klienten. Ofta ställs också frågor om klientens upplevelse av insatsen/insatserna i termer av hur trygg personen har känt sig, om personen har känt sig förstådd och om personen känner att den har kunnat påverka.

Under 2022–2023 pågår Socialstyrelsens utvecklingsprojekt för lokal uppföljning av samverkan och insatser i SIG. Syftet är att ta fram en uppföljningsmodell med uppgifter som fångar arbetet med SIG med inriktning barn och unga och möjliggör individbaserad systematisk uppföljning av det. Med hjälp av den färdiga uppföljningsmodellen kommer SIG-verksamheter framöver både kunna följa upp sina ungdomar och beskriva och jämföra sina olika arbetssätt över landet. För att uppföljningsmodellen ska motsvara praktikens behov har Socialstyrelsen under början av 2023 bjudit in fler SIG-verksamheter i projektet som vill testa modellen i praktiken. Målsättningen är att under 2023 ha en fungerande uppföljningsmodell för SIG-verksamheter riktade till barn och unga.

²⁹ Sammanställning av enkätutvärdering efter utbildning i SIG:RBM hösten 2022

Spridning av kunskapsstödet Insatser för att motverka fortsatt normbrytande beteende och återfall i brott – Kunskapsstöd för socialtjänstens arbete med barn 6–17 år

I november 2021 publicerade myndigheten kunskapsstödet *Insatser för att motverka fortsatt normbrytande beteende och återfall i brott – kunskapsstöd med rekommendationer för socialtjänstens arbete med barn 6–17 år*.³⁰ Kunskapsstödet ger stöd för arbetet med att planera, utforma och följa upp insatser för barn och unga som enligt socialtjänsten löper hög risk för fortsatt normbrytande beteende och återfall i brott. Kunskapsstödet är unikt i sitt slag med fem starka rekommendationer av insatser med stöd i forskning som socialtjänsten bör erbjuda målgruppen. Många kommuner och organisationer har fortsatt att efterfråga att Socialstyrelsen ska ge presentationer av kunskapsstödet. Under 2022 har Socialstyrelsen fortsatt att sprida och marknadsföra kunskapsstödet vid ett femtontal tillfällen både nationellt, regionalt och något enstaka lokalt. Den återkoppling myndigheten fick visade på en betydande nytta med kunskapsstödet tack vare dess tydliga struktur och budskap. Media har under 2022 visat fortsatt stort intresse för insatser och metoder i kunskapsstödet och flera publiceringar är gjorda i press, webb, radio och podcast.

Samverkanspilot – stöd till implementering av kunskapsstödet om insatser

Under arbetet med kunskapsstödet framkom ett tydligt behov om stöd för implementering. Huvudmannagruppen, som består av politiska företrädare från kommun och region, har identifierat att kunskapsstödet är viktigt och prioriterat och att kommunerna behöver få stöd i att använda den kunskap som finns. Partnerskapet är en samverkansarena med mål att bidra till behovsanpassad kunskapsutveckling och stöd för implementering så att bästa tillgängliga kunskap används.

Mot denna bakgrund arbetade Socialstyrelsen, SKR och RSS under 2022 fram en gemensam plan för en samverkanspilot inom ramen för Partnerskapet. Under början av 2023 har myndigheten startat aktiviteter för att stödja kommunerna att använda kunskapen och de rekommenderade insatserna. Målet är att fler barn ska kunna erbjudas vetenskapligt utvärderade insatser med påvisat gynnsamma effekter avseende minskat normbrytande beteende och kriminalitet.

Syftet med samverkanspiloten är att förbättra förutsättningarna för kommunerna att kunna implementera och använda kunskapen i kunskapsstödet i praktiken samt på sikt någon eller några av de rekommenderade insatserna. Ytterligare ett syfte är att följa upp och ta med sig erfarenheter gällande

³⁰ <https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/kunskapsstod/2021-11-7626.pdf>

samverkanspilotens process och genomförande, för att på så vis kunna utveckla arbetet framöver gällande stöd till implementering av kunskapsstöd.

Samverkanspiloten har lagts upp med avsikt att nå många kommuner, med aktiviteter som berör flera olika roller inom kommunerna. Tanken är att kommunerna genom att medverka i dessa aktiviteter får stöd i flera steg. Från grundläggande kännedom om kunskapsstödet innehåll och de metoder som exemplifieras i rekommendationerna, till mer kunskap om RBM för att förbättra förutsättningar för implementering. Spridnings- och utbildningsinsatserna är: introduktion till samverkanspiloten och kunskapsstödet, föreläsning om risk, behov och mottaglighet (RBM), samla metodföreträdare och introduktion till avtalssamverkan. I piloten ingår 65 kommuner och ett tiotal stadsdelar.

Reflektionsmaterial kompletterar tidigare kunskapspaket

Under mars 2022 publicerade Socialstyrelsen ett *Reflektionsmaterial*³¹ på Kunskapsguiden.se, som komplement till kunskapsstödet *Bedöma risk och behov för barn och unga som begår brott eller har annat normbrytande beteende* för socialtjänsten som togs fram 2020. Reflektionsmaterialet, som är det tredje stödmaterialet, bildar ett samlat stödmaterial tillsammans med ett flödesschema och en samtalskarta. Kunskapsstödet hör i sin tur ihop med ett tidigare kunskapspaket bestående av en handbok, allmänna råd och kunskapsstöd avseende barn som begår brott. Sammantaget ger detta ett brett stöd till kommunerna i att fördjupa kunskap om risk- och skyddsfaktorer för arbetsgrupper i socialtjänsten genom diskussion och reflektion samt öka förståelsen om samspelet dem emellan. Materialet kan användas i socialtjänstens arbete med att bedöma barn och ungas risk för fortsatt normbrytande beteende och behov av stödinsatser. Det är tänkt att vara lätt att använda. Delar av materialet är även avsett att användas tillsammans med barn och unga. Socialstyrelsen informerade bl.a. om det samlade stödmaterialet på Brås årliga konferens Råd för framtiden i april 2022. Efterfrågan på stödmaterialet var hög och myndigheten fick positiv feedback avseende att materialet är lättillgängligt och användbart. Reflektionsmaterialet sprids också via Socialstyrelsens nyhetsbrev, konferenser och nätverk.

Metoder och arbetssätt för att förebygga normbrytande beteende och brott bland barn och unga

Exempelsamlingen *Exempel på metoder och arbetssätt för att förebygga normbrytande beteende och brott bland barn och unga* har under 2022 förvaltats vilket innebär kontinuerlig uppdatering och justering.³² Under 2022

³¹ <https://kunskapsguiden.se/globalassets/globala-block/barn-och-unga/barn-och-unga-som-begar-brott/reflektionsmaterial-kunskapsstod-bedoma-risk-behov-barn-unga-brott.pdf>

³² <https://www.socialstyrelsen.se/kunskapsstod-och-regler/omraden/barn-och-unga/unga-som-begar-brott/exempel-brottsforebyggande-metoder/>

har även exempelsamlingen utökats med ytterligare ett arbetssätt inom det brottsförebyggande arbetet. Samlingen består av exempel på metoder och arbetssätt som används i arbetet med att förebygga normbrytande beteende och brott bland barn och unga i Sverige idag. Arbetssätten som ingår är i huvudsak på universell och selektiv nivå. De beskrivs med syfte, genomförande, utbildning, hänvisning till ytterligare information m.m. Målgruppen är de i kommunerna som utvecklar, samordnar eller leder brottsförebyggande arbete, lokalt eller regionalt, inom polis, skola, socialtjänst, fritid eller civilsamhället. Webbmaterialen har fått responsen att det är hjälpsamt, lättöverskådligt och användarvänligt.

Ytterligare stöd efter kartläggning av socialt fältarbete i kommunal regi

Kartläggningen från 2022 ger en nationell bild av förekomst, organisering och innehåll i kommunernas socialt förebyggande arbete. Den handlar om fältarbete vilket innebär att arbeta uppsökande och förebyggande i barns och ungas miljöer. Särskilda frågor och fokus har lagts vid kommuner som har utsatta områden. Bland annat visar resultaten att kommuner som har minst ett utsatt område uppger nästan alla att de har en fältverksamhet. Ytterligare stöd till kommunerna har publicerats på kunskapsguiden.se där det skapats ett särskilt tema *Uppsökande och förebyggande socialt arbete*. Sidan riktar sig direkt till fältarbetare och deras chefer och innehåller aktuell information till fältarbetare från Socialstyrelsen och andra aktörer. Här finns både beskrivande text, utbildningar och publikationer från Socialstyrelsen och myndigheter som t.ex. Jämställdhetsmyndigheten, Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor och Delegationen mot segregation.

Aspekter att lyfta fram i det stödande uppdraget

Vad gäller arbetet med det mer ovanliga konkret stödande uppdraget att bistå kommunerna i arbetet med SSPF och SIG så finns aspekter att lyfta fram. Uppföljningar från nätverksmöten och workshops med kommuner visade att deltagarna bl.a. uppskattade den kompetensutveckling de fått av myndigheterna och SKR och att få dela erfarenheter mellan kommuner och få hjälp att hantera utmaningar. Särskilt kommuner som liknar varandra i storlek, organisering och typ av ungdomskriminalitet har kunnat dra nytta av att Socialstyrelsen har sammanfört dem och utökat sin kontakt sinsemellan. Flera kommunrepresentanter uttryckte i intervjuer att SIG-nätverket och SSPF-nätverket varit till stor hjälp i arbetet med att minska kriminalitet bland barn och unga. Den utbildning om RBM som Socialstyrelsen kunnat erbjuda kommunerna som arbetar med SIG har fått höga betyg och upplevts som mycket hjälpsam. De kommuner som inte deltog under hösten 2022 kan nu gå under hösten 2023. Utbildningen är tajt ihopkopplat med Socialstyrelsens kunskapsstöd om insatser mot fortsatt normbrytande beteende.

Under 2022 har myndigheterna och SKR på ett påtagligt sätt kommit ut i varandras och verksamheternas arenor, nätverk och kanaler på ett samordnat sätt. Socialstyrelsen har fått många förfrågningar om presentationer och myndigheten har haft möjligt att kunna närvara på de allra flesta. Socialstyrelsen har alltid uppträtt tillsammans med minst en myndighet och ibland SKR för att visa på vikten att vi behövs tillsammans, talar samma språk och ger samma budskap. Ofta har Socialstyrelsen presenterat med kommuner i olika nätverk som på ett konkret sätt har kunnat förmedla lärande exempel och lokala utmaningar. Det har av kommuner upplevts som en bra sammansättning på t.ex. seminarier.

Socialstyrelsen har i detta uppdrag bidragit till att ge kommuner med utsatta områden en så bred och aktuell bild som möjligt över för dem relevanta frågor. Det har varit självklart för myndigheterna och SKR att samordna de kompetenshöjande inslagen för kommunerna så att de fått ta del av så många stödmaterial, kunskapsstöd och i olika sorts sammanhang.

Frågor till kommuner om Socialstyrelsens kunskapsstödjande uppdrag

I Socialstyrelsens återrapportering av statsbidrag fick kommunerna redovisa om de har tagit del av olika kunskapsstöd som finns samlat på Socialstyrelsens webbplats [kunskapsguiden.se](https://www.kunskapsguiden.se) och som rör brottsförebyggande arbete riktat till barn och unga. Av svaren framgår att majoriteten (25 av 28 kommuner) känner till kunskapsmaterialet och att det används i verksamheten. Vidare uppger många kommuner att underlaget har varit ett stöd i genomförandet av satsningen som syftar till att minska risken för barn och unga att dras in i eller på andra sätt drabbas av kriminalitet. Materialet anses överlag vara lättillgängligt, tydligt och tillförlitligt. Närmare hälften av kommunerna framför även förbättringsförslag, där de bl.a. önskar att Socialstyrelsen

- erbjuder fler inbjudningar till öppna, digitala, kostnadsfria föreläsningar om aktuella frågor och rapporter, t.ex. via kortare frukostseminarier eller andra typer av informationsmöten, eller tillhandahåller information via filmer/digitala utbildningar,
- anordnar konferenser kring olika teman så att kommuner kan ha utbyte med varandra gällande olika insatser för att dra lärdom om vad som fungerar och inte,
- tar fram fler goda exempel eller kunskap om främjande insatser och metoder, våldsprevention och effekter av förebyggande insatser,
- fokuserar på att sprida information om sekretesslagen och möjligheter till samverkan, speciellt mellan olika insatser såsom skolan, fritid, socialtjänst och polis,
- tar fram kunskapsstöd avseende bl.a. a) uppsökande och förebyggande arbete på sociala medier, b) ungdomar i gängkriminalitet/kriminellt nätverk, c) hur våld i hemmet hänger ihop med våld på gatan, samt e) systematiskt stöd (nyckeltal och statistik) för lokal uppföljning och utvärdering som ska vara enhetligt för samtliga kommuner.

Socialstyrelsens kommentarer

Socialstyrelsen har på regeringens uppdrag fördelat totalt 460,3 miljoner kronor till berörda kommuner under 2022 i syfte att stärka insatser i utsatta områden för att minska risken för barn och unga att dras in i eller på andra sätt drabbas av kriminalitet. Av åiterrapporteringen framgår att merparten (89 procent) av statsbidraget har förbrukats och att samtliga kommuner har rekviderat medel även om alla inte har använt medlen fullt ut (se bilaga 1). Statsbidraget har förbrukats i högre utsträckning detta år jämfört med året innan, trots att påfyllnadsmedlen, inkl. omfördelade medel, betalades ut i slutet av mars och i början av juni.

Socialstyrelsen har granskat samtliga bidragsmottagares åiterrapporteringar och bedömer att statsbidraget överlag har använts enligt intentionen med uppdraget. Några kommuner är under utredning om de har använt medlen enligt villkoren. Statsbidragets syfte har främjats genom att kommunerna har använt medlen för att stärka olika typer av sociala insatser inom ramen för det brottsförebyggande arbetet. Exempelvis har statsbidraget finansierat anställning av 300 fältarbetare i kommunerna under 2022. Andra insatser som har stärkts är olika former av fritidsaktiviteter, sysselsättning, föräldraskapsstöd, stöd i skolan, liksom en stärkt strukturerad samverkan mellan framförallt socialtjänst, skola, fritid och polis kring den enskilde som hamnat i eller riskerar hamna i kriminalitet. Vanliga samverkansformer som kommunerna arbetar med är t.ex. SSPF och SIG. Medlen har även använts för kunskaps- och höjande insatser av personalen som arbetar inom socialtjänst, skola och fritid.

Uppföljningen visar att statsbidraget har bidragit till att utveckla kommunernas brottsförebyggande arbete under året. Det handlar framförallt om ökade förutsättningar för kommunerna att genomföra skyndsamma och samordnade insatser, utvecklad strukturerad samverkan kring den enskilde och ökade förutsättningar att tidigt upptäcka barn och unga som är i riskzon för en kriminell utveckling och som kan vara i behov av insatser. Vidare har medlen bidragit till att utveckla kommunernas barnrätts- och jämställdhetsarbete genom förstärkning av uppsökande insatser till barn och unga där de har gjorts delaktiga i frågor som rör dem eller genom informationsinsatser i skolor där barnen har fått kunskap om demokratiska värderingar, maskulinitetsnormer, sexualitet och samtycke.

I åiterrapporteringen och via intervjuer framkommer att kommunerna är positiva till satsningen som de anser har möjliggjort ett intensifierat arbete med frågorna i kommunen. Statsbidraget anses finansiera insatser som är i linje med intentionen för uppdraget. Majoriteten av kommunerna bedömer att syftet med statsbidraget har uppnåtts under året, dvs. att förstärkningen har bidragit till att minska risken att barn och unga drabbas av kriminalitet.

Socialstyrelsen har även noterat att kommunerna har tagit upp utmaningar med statsbidraget som bl.a. handlar om att det krävs långsiktigt och uthålligt arbete för att uppnå positiva resultat, samtidigt som de har svårt att planera långsiktiga insatser med statsbidraget som fördelas årligen under en

begränsad tidsperiod. Flera kommuner uttrycker att de är oroade över om de kommer att kunna behålla förstärkningen när statsbidraget upphör.

Ett flertal kommuner tar också upp att det finns svårigheter att uttala sig om effekter av statsbidraget kopplat till brottsligheten och tryggheten i områdena redan andra året i satsningen. I det här avseendet tar de även upp att det är svårt att följa upp och utvärdera brottsförebyggande insatser och att koppla eventuella förändringar till en viss insats eller metod. Det tar också tid för utförda insatser att få genomslagskraft och kan mätas. Flertalet av kommunerna uppger att de idag tar fram statistik (t.ex. genom lägesbilder, trygghetsundersökningar, mätning av antal orosanmälningar och skolresultat/skolnärvaro), eller avser att ta fram statistik/indikatorer för att mäta effekterna av sina insatser för att på bästa sätt kunna planera framtida insatser/aktiviteter. Många kommuner efterfrågar erfarenhetsutbyte kring dessa frågor i det fortsatta arbetet men också kring goda exempel på insatser, arbetssätt och metoder i det brottsförebyggande arbetet. Socialstyrelsen har pågående utvecklingsarbete för att stödja kommunerna i arbetet, bl.a. avseende individbaserad systematisk uppföljning lokalt inom SIG. Målsättningen är att under 2023 ha en fungerande uppföljningsmodell för SIG-verksamheter riktade till barn och unga.

Många kommuner tar därtill upp att de har haft svårt att arbeta/nå ut till målgruppen i utsatta områden som till stor del beror på misstron som finns mot socialtjänsten och den desinformationskampanj som har bedrivits. Detta har skapat rädsla för socialtjänsten och t.ex. yttrat sig genom att barn och unga har dragit sig undan när fältarbetare är i området.

Vidare tar några kommuner upp att statsbidraget inte bör bindas till att användas inom specifika områden/stadsdelar som definierats som ”utsatta” enligt polismyndighetens lägesbild eftersom barn och unga liksom kriminella rör sig över gränserna. Här menar de att kommunerna som har god lokalkännedom om bostadsområden och dess socioekonomiska utmaningar borde kunna få möjlighet att bestämma var i kommunen åtgärderna bäst behöver sättas in.

När det gäller Socialstyrelsens kunskapsstödjande uppdrag till kommunerna har myndigheten liksom föregående år använt delar av statsbidraget för att ge kommuner med utsatta områden en så bred och aktuell bild som möjligt över för dem relevanta frågor inom det brottsförebyggande arbetet. Myndigheten har samlat och spridit kunskap och exempel på arbetssätt och metoder, liksom tagit fram nya material och underlättat för kommuner att ta del av utbildningar och dela erfarenheter, t.ex. via nätverken för SIG och SSPF. Kunskapsmaterialen som Socialstyrelsen har tagit fram är relevanta för alla kommuner i Sverige. Myndigheten har i framtagandet av kunskapsmaterial och aktiviteter dock haft perspektivet att lägga särskild omsorg att nå och lyssna in de behov och förutsättningar som kommuner med utsatta områden har.

Socialstyrelsen har tillsammans med SKR och RSS en pågående samverkanspilot för att stödja kommunerna att använda kunskapen och de rekommenderade insatserna i kunskapsstödet ”Insatser för att motverka fortsatt normbrytande beteende och återfall i brott” – Kunskapsstöd för socialtjänstens arbete med barn 6–17 år. Målet är att fler barn ska kunna erbjudas

vetenskapligt utvärderade insatser med påvisat gynnsamma effekter avseende minskat normbrytande beteende och kriminalitet.

Socialstyrelsen bedömer att myndighetens kunskapsstödjande arbete har underlättat för kommuner i genomförandet av satsningen, som bl.a. bekräftats i samtal med kommuner på olika arenor, nätverk och kanaler samt i återrapporteringen av statsbidrag. Enligt återrapporteringen har merparten av kommunerna tagit del av kunskapsmaterialet som finns samlat på Socialstyrelsens webbplats kunskapsguiden.se och som rör brottförebyggande arbete riktat till barn och unga. Flera menar att kunskapsmaterialet har varit ett stöd för dem i det brottförebyggande arbetet, som uppfattas som lättillgängligt, tydligt och tillförlitligt. Förbättringsförslag som tas upp rör bl.a. önskemål om att Socialstyrelsen ska erbjuda fler inbjudningar till digitala kostnadsfria föreläsningar om aktuella frågor och rapporter, samt anordna konferenser med olika teman för erfarenhetsutbyte.

Socialstyrelsen bedömer att satsningen har en tydlig koppling till Mål 3 – säkerställa hälsosamma liv och främja välbefinnande för alla i alla åldrar, samt mål 5 *att uppnå jämställdhet och alla kvinnors och flickors egenmakt* i Agenda 2030 som beslutades av FN:s generalförsamling 2015.

Bilaga 1. Sammanställning av kommunernas återrapportering

Tabell 1. Fördelning och förbrukning av medel för 2022

Beslut ordinarie statsbidrag 2022-02-25 Dnr 9.2-39767/2021,
Beslut påfyllnadsmedel och omfördelade medel 2022-03-23 och 2022-06-13 Dnr 9.2-11947/2022

Mottagare	Rekvirerat ordinarie statsbidrag (kr)	Rekvirerat påfyllnadsmedel inkl. omfördelat belopp (kr)	Totalt utbetalat statsbidrag inkl. omfördelat belopp (kr)	Oförbrukade medel (kr)	Andel oförbrukade medel
Borlänge kommun	3 875 580	3 450 620	7 326 200	0	0%
Borås stad	11 055 530	9 843 282	20 898 812	4 010 000	19%
Botkyrka kommun	17 156 400	15 275 187	32 431 587	0	0%
Eskilstuna kommun	6 204 420	5 524 096	11 728 516	0	0%
Göteborgs stad	39 626 050	35 520 414	75 146 464	13 610 708	18%
Halmstads kommun	2 987 900	2 899 675	5 887 575	2 901 364	49%
Haninge kommun	4 456 610	3 967 935	8 424 545	0	0%
Helsingborgs stad	8 361 600	7 684 138	16 045 738	0	0%
Huddinge kommun	6 289 530	5 839 273	12 128 803	1 386 254	11%
Järfälla kommun	4 289 440	4 058 494	8 347 934	206 413	2%
Jönköpings kommun	3 510 050	3 125 172	6 635 222	0	0%
Kristianstads kommun	4 335 900	4 099 864	8 435 764	0	0%
Landskrona stad	3 798 390	3 621 296	7 419 686	0	0%
Linköpings kommun	6 979 940	6 453 986	13 433 926	0	0%
Malmö stad	22 177 140	19 984 793	42 161 933	0	0%
Nacka kommun	3 036 910	2 943 309	5 980 219	2 724 715	46%
Norrköpings kommun	5 109 860	4 788 961	9 898 821	0	0%
Sigtuna kommun	3 849 060	3 666 408	7 515 468	4 474 075	60%
Sollentuna kommun	5 769 560	4 000 000	9 769 560	951 560	10%
Stockholms stad	32 158 750	28 632 514	60 791 264	0	0%
Sundbybergs stad	3 893 120	3 466 233	7 359 353	2 706 003	37%
Södertälje kommun	12 471 130	11 343 058	23 814 188	9 999 676	42%
Trollhättans stad	3 967 950	600 000	4 567 950	0	0%
Upplands-Bro kommun	2 004 120	2 023 766	4 027 886	0	0%
Uppsala kommun	7 944 690	7 312 947	15 257 637	50 322	<1%
Västerås stad	3 687 540	3 522 600	7 210 140	0	0%
Växjö kommun	4 461 120	4 211 350	8 672 470	2 053 197	24%
Örebro kommun	10 041 710	8 940 629	18 982 339	7 774 319	41%
Totalt	243 500 000	216 800 000	460 300 000	52 848 606	11%

Källa: Kommunernas återrapportering av 2022 års statsbidrag.

* Samtliga kommuner rekviderade medel inom ramen för det ordinarie statsbidraget. Ingen omfördelning gjordes.

**Samtliga kommuner rekviderade medel inom ramen för påfyllnadsmedlen, varav Sollentuna kommun och Trollhättan kommun rekviderade ett lägre belopp än fördelningsramen vilket lämnade en pott på 4 069 779 kronor. Dessa medel omfördelades mellan 17 kommuner som i rekvisitionsblanketten angivit att de ville ta del av medel som inte rekviderats. Kommunerna fick 239 399 kronor vardera, vilket avser Göteborgs stad, Halmstads kommun, Helsingborgs stad, Huddinge kommun, Järfälla kommun, Kristianstads kommun, Landskrona stad, Linköpings kommun, Malmö stad, Nacka kommun, Norrköpings kommun, Sigtuna kommun, Södertälje kommun, Upplands-Bro kommun, Uppsala kommun, Västerås stad, Växjö kommun.

Tabell 2. Aktörer som kommunen utvecklat strukturerad samverkan med kring barn och unga som hamnat i eller riskerar att hamna i kriminalitet

Aktörer i lokalsamhället	Antal kommuner (N=28)	Andel kommuner 2022
Fritidsgårdar	26	93%
Skolan	26	93%
Polisen	25	89%
Föräldrar eller andra nära anhöriga	23	82%
Det civila samhällets organisationer (t.ex. kvinnojourer, brottsofferjourer, idrottsrörelser, kulturföreningar)	22	79%
Näringslivet (t.ex. lokala företag i rollen som arbetsgivare eller näringsidkare, eller fastighetsägare i området)	17	61%
Olika verksamheter inom hälso- och sjukvården	11	39%
Andra myndigheter (t.ex. Statens institutionsstyrelse, Arbetsförmedlingen)	5	18%
Barnahus	5	18%
Annan aktör	10	36%

Källa: Kommunernas återrapportering av 2022 års statsbidrag.